

«Hele menneskeheten er mislykket»

Eirik Stubø intervjuet av
Morten Cranner

Morten: Hvorfor «Gengangere», Eirik?

Eirik: Jeg synes ofte det er vanskelig å peke ut en enkelt årsak til at man tenner på et bestemt stoff. Det ligger gjerne mange og sammensatte motiver bak et slikt valg, noen mer prosaiske enn andre. Men dypest sett er det for meg et spørsmål om instinkt, om magesfølelse. Men slår opp på side 68 i manuset, leser bruddstykker av en dialog og kjenner at her er det noe, en slags energi, en rytme og et trykk som fascinerer, noe jeg kjenner meg igjen i og får lyst til å formidle til andre. Mer mystisk er det egentlig ikke. Men, for virkelig å motsi meg selv helt fra starten av; det som gjorde at jeg fikk slik uanstendig lyst til å gi meg i kast med "Gjengangere" akkurat nå, var kanskje mest av alt møtet med Ibsens første "Opptegnelser" til stykket. Disse kom jeg over i "Hundreårsutgaven" av Ibsens samlede verker. Der kommer Ibsen med utsagn som virker såpass sjokkerende at det tvang meg til å lese stykket med nye briller.

Morten: Dette må du utdype.

Eirik: Jeg mener at all virkelig god dramatik må ta utgangspunkt i hva Peter Wessel Zapffe kaller "det eneste fornødne og evigbærende problem; hva det vil si å være menneske". Dette

Gjør Ibsen i «Gengangere», og i den grad han gir noe «svar», er det ikke et spesielt lystig svar. "Gengangere" er som enkelte av Strinbergs sene stykker, et dikt om «livets jæklichkeit». Når Ibsen når han skriver stykket hevder at "hele menneskeheten er mislykket", og " når mennesket krever at leve og utvikles menneskelig, så er det stormannsgalskap", ja da spenner han samtidig opp et temmelig makabert metafysisk perspektiv. Det er som om Ibsen vil at vi i sluttscenen, når en iskald sol stiger opp over to forlatte og forhuttete mennesker, skal spørre: Hva slags vinning har et menneske av alt sitt strev? Tenker man etter gir svaret seg selv: ingenting, ingen verdens ting. Alt er tomhet. Naturen og kretsløpet går sin gang; vi fødes, vi forplanter oss, vi dør. The rest is silence.- Dermed bli stykket ikke noen tragedie i vanlig aristotelisk forstand. Den innsikt og erkjennelse fru Alvik eventuelt bakser seg fram til med giftpiller mellom fingrene tilbyr intet lutrende katharsis. Tvert imot, det fortelles at «Hele menneskeheten er mislykket», at vi lever våre liv forgyeves. Og sist men ikke minst; at dersom vi drister oss til å spørre etter sannhet og en god mening med det hele, så kan Ibsen fortelle oss at det er et utslag av stormannsgalskap. Det er ingen kjølig og distansert diktersfinx som har skrevet dette stykket, det er en rasende revoltør, nesten hysterisk i sitt svartsyn.